

Západočeská univerzita v Plzni
Ústav umění a designu

Bakalářská práce

SOUBOR KRESEB NA TÉMA MÝCH OSOBNÍCH BAJEK

Anastasia Stročkova

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Ústav umění a designu

Oddělení výtvarného umění

Studijní program Výtvarná umění

Studijní obor Mediální a didaktická ilustrace

Bakalářská práce

SOUBOR KRESEB NA TÉMA MÝCH OSOBNÍCH BAJEK

Anastasia Stročkova

Vedoucí práce: akad. mal. Mikoláš Axmann

Oddělení výtvarného umění

Ústav umění a designu Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

podpis autora

OBSAH

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE.....	1
1.1 Vývoj mé tvorby, útvary, techniky.....	1
1.2 Realizace.....	1
1.3 Zdroje inspirace.....	2
2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY.....	3
2.1 Inspirace.....	3
2.2 Soubor kreseb na téma mých osobních bajek.....	4
3 CÍL PRÁCE.....	6
4 PROCES PŘÍPRAVY.....	7
4.1 Myšlenková příprava.....	7
4.2 Volba způsobu tvorby.....	7
5 PROCES TVORBY.....	9
6 TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA.....	10
6.1 Monotyp.....	10
6.2 Litografie.....	11
7 POPIS DÍLA.....	13
8 PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR.....	14
9 SILNÉ STRÁNKY.....	15

10 SLABÉ STRÁNKY.....	16
11 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	17
11.1 Knižní a periodická literatura.....	17
11.2 Internetové zdroje.....	17
12 RESUMÉ.....	18
13 SEZNAM PŘÍLOH.....	20

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

1.1 Vývoj mé tvorby, útvary, techniky

V průběhu studia na Ústavu umění a designu oboru Mediální a didaktické ilustrace jsem se věnovala celé škále výtvarných technik. Zaměřila jsem se především na kresbu, malbu, grafiku a nejrůznější strukturální pokusy. Bylo pro mě důležité si vyzkoušet co nejvíce různých technik, zjistit pro sebe šíři možností, které mi nabízejí, a rozšířit si tak výtvarný slovník, jenž mohu ve své tvorbě využívat. Ve svých klauzurních pracech jsem využila frotáže, malby, kresby, práce se šablonami, proškrabávané techniky i digitální úpravy obrazu, aby byl vhodný pro tisk. Ve většině případů tak můžu charakterizovat můj způsob tvorby jako kombinovanou techniku, která obsáhne nové přístupy, jež si osvojím a přizpůsobím představě o výsledné práci, přičemž dávám přednost experimentu.

Z útvarů, které neodmyslitelně patří k oboru ilustrace jsem se věnovala ilustraci dětské knihy pohádek, komixu, autorské knize pro děti, volným grafickým listům a volné malbě.

1.2 Realizace

Z úspěšně realizovaných projektů v nákladu mohu zmínit komixy vydané v nových komixových časopisech, litevském zine “Still without name”, dále Caves komix a ilustrace pro nakladatelství C-Press.

1.3 Zdroje inspirace

Chtěla bych se zmínit o malířích, jejichž dílo mě inspiruje. Tak například svět, který se jevil Hieronymovi Boschovi a jeho vnitřní portréty lidí. Henri Matisse pro dráždivou barevnost a ornament. Jean-Michel Basquiat bezprostředním přístupem, monumentalitou a filosofickým hledáním. Francis Bacon pověstnou deformací tvarů, hybností, ale hlavně napětím a celou škálou emocí od agrese až k zoufalství, které z obrazů číší.

2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY

Téma práce ve znění “Soubor kreseb na téma...” jsem si vybrala hlavně pro svobodnou šíři možností a spontaneitu, kterou mi poskytlo. Ve volné tvorbě, preferuji přístup otevřený experimentu a spontaneitě kombinování technik a přístupů, vítám to, když mě může výsledný obraz něčím překvapit. Ačkoli rámcově vím, co bych od výsledku práce chtěla očekávat, ať už jde o atmosféru, děj, příběhy, na které bych si chtěla rozpomenout, ještě se mi nestalo, že bych vytvořila to, co jsem si vizuálně předsevzala. Tím nemyslím, že bych nesplnila zadání, ale že vznikne věc spontánnější a pro mě subjektivně hodnotnější, než kdybych odškrtovala položky. Tímto se pro mě stala volba tématu naprosto jasná.

2.1 Inspirace

Na volbu tématu budoucího souboru kreseb jsem se soustředila především v létě. Pomohla mi k tomu cesta do mé rodné země. Rusko mě fascinuje, je to krajina mého dětství, předešlých generací naší rodiny, ale především určitá panenská půda pro situování mých snů a představ. Zároveň je to místo, které funguje na trochu odlišných principech, než jsem zvyklá. Loňská cesta vedla do stepní krajiny poblíž Volgogradu, kde jsem pocítila naprostou sounáležitost s okolní přírodou, všemi nuancemi, barevnou škálou na troud vyschlých rostlin linoucích se po desítky kilometrů a hluboké barvy říčních toků. Oloupané unifikované modři a zeleni ohrádek natřených dřevěných střech, šedavého dřeva a bílých cihel obydlí. Neuvěřitelně ornamentální ohrádky kolem hrobů. Byly to pro mě

vizuální žně.

Kromě všeho toho jsem si doplnila sbírku svérázných suvenýrů, jež si vozím z cest, sbírám tyto věci podle určitého klíče, totiž to, co se nejvíc válí na zemi. Pro mě je to signál toho, čeho je v tom prostředí přešel. V Rusku to byly zbytky starých plastových výrobků.

2.2 Soubor kreseb na téma mých osobních bajek

Abych doplnila ty tři tečky, "Soubor kreseb na téma mých osobních bajek" odkazuje k uchopování reality, příběhům obsahujícím základní archetypy, jako jsou svátost, krása, domov, ohrožení, přání, porozumění a samozřejmě i antonyma těchto pojmů, jež jsem se snažila popsat z pohledu sebe jako dítěte, protože to je ta podstatná doba utváření těchto prvotních pojmů v mysli. K těmto archetypům tudíž pro mě neodmyslitelně patří určité atributy, které jsem si s pojmy spojovala do té míry, až se pro mě staly symboly. Proto se tyto v obrazech opakují (plastová srnka, koberce, plyšový medvídek, dračí zub, lampion). V obrazech se objevuje interakce mezi postavami i atributy, kterým se dostává různého zacházení, chránění, ohrožení, obětování.

Dále jsem převáděla do obrazů zasuté představy o fungování světa, zdá se to jako odlišné téma, ale pro mě je pevně provázáno s původním, jelikož jde stále o uchopení toho, jak funguje svět. Myslím si, že lidé, kteří nemají uzavřené vidění to stejným způsobem objevují doted'.

Zpětně mě nejvíc fascinuje to, že někdy nelze pochopit, jak věci fungují, myslím tím, když se dostanu na nezvyklé místo, do jiné

země, snažím si to vždycky nějakým způsobem vysvětlit, nebo, když to nejde, zažít a uložit do průhledné vznešené krabičky s magickými jevy. Některé z nich se časem vysvětlují, jiné je možná zajímavé nechat tam a dívat se na ně. Kdysi jsem četla, že kauzalita je lidský výmysl. Ta věta mě velmi ovlivnila, ačkoli nemohu bohužel dohledat zdroj.

3 CÍL PRÁCE

Cílem práce bylo vytvoření kvalitního souboru kreseb volnou technikou na samostatně zvolené téma. Tímto jsem se umístila do vzduchoprázdna nepřeborného množství voleb, které jsem musela provést a tím opět zúžit cestu. Tento fakt mě donutil vyzkoušet různé způsoby kresby i malby, nejdřív jsem se držela určitých stereotypů, které jsem doposud používala, které jsem díky povzbuzení vedoucího práce částečně opustila a vydala se dále.

Nejdůležitějším osobním cílem pro mě bylo najít novou formu, která by vyhovovala sdělení. Potřebovala jsem spojit své dva rozdílné póly vyjadřování, kresbu (lineární, ironickou, někdy příliš opatrnou, ornamentální) a malbu (expresivní, hmotnou, emotivní). V poslední době mě tato ambivalence znejišťovala.

4 PROCES PŘÍPRAVY

4.1 Myšlenková příprava

V rámci přípravy jsem se snažila co nejvíce vybavit dobu dětství, přesně z toho pohledu, který jsem tehdy měla, byly důležité detaily. Dospělí se mi jeví obrovští a rozložití, žasla jsem nad tím, jak používají více, či méně obratně tak velké ruce. Vzpomínala jsem na dojem a vůni z bytu babičky, napěchovaný všema těma tajemnými krabicemi s poklady. Byly pro mě důležité i hmatové počitky z koberců, studeného skla zakrývajícího fotografie, teplé srsti psa, letmého dotyku zaprášené záclony.

Na začátku i v průběhu tvorby jsem se nechala inspirovat mnoha zdroji, abych mohla srovnávat a hledat podobné ve svém náhledu s jinými tvůrci. Soustředila jsem se na filmy a knihy s dětskou tematikou a podáním subjektivního vnímání světa. Nejvíce jsem však byla zaujata knihou Sommerseta Maughama "Poslední půlšilink", ve které popisuje tušený svět Paula Gauguina.

4.2 Volba způsobu tvorby

Na začátku jsem si vyzkoušela čistou, expresivní malbu akrylem, protože barvy se víc blíží tomu jak vnímám svět, je pro mě snazší vyjímát obrazy z podvědomí pomocí barevných kombinací, obzvláště jde-li o starší vzpomínky. Na druhou stranu v zadání jasně figuroval pojem kresby.

Kromě toho mě velmi baví možnosti litografie. Prováděla jsem různé materiálové zkoušky na různých druzích papíru a plátna, ale nakonec jsem se rozhodla kombinovat pro mě nově objevený způsob monotypu s kresbou a litografií na papíře.

5 PROCES TVORBY

Ve chvíli, kdy jsem měla jasno co se týče techniky, se mi začaly čím dál víc vyjasňovat příběhy, které bych chtěla ztvárnit. Byla jsem nadšená a myšlenkově plně ponořená do interakcí postav, barev a obrazů. Kreslila jsem rychlé myšlenkové skici kompozic, poté soustředěnější skici klíčových objektů a vzápětí jsem je přenášela na sklo. Velkým štětcem jsem vytvářela struktury materiálů, většinou exteriérních kompozic, louky, hlíny, v interiéru např. koberce, podlahy.

Do matrice jsem zasahovala i rukama, zjemňovala tahy štětce a vytvářela nové. Poté jsem dělala soutisky těchto strukturálnějších, atmosferických podkladů s dalšími, na kterých se objevují konkrétnější předměty. Líbil se mi prvek náhody a nepřesnosti, který soutisk do práce vnášel. Setkala jsem se s menšími technologickými obtížemi, co se týče tisknutí znovu na stejnou plochu, tisk nebyl tak jasný a čitelný, jak bych si přála, tak jsem některé obrazy vytvářela opačným sčítáním, od objektů k atmosféře. (Zejména tam, kde byly pro mě objekty klíčové, nebo příliš malé, tudíž hrozilo, že se při soutisku ztratí.)

Ve druhé fázi jsem začala vnášet do hotových monotypů prvky, které jsem nakreslila na litografický kámen. Prvky jsem různě skládala, přičemž jsem si s finální kompozicí hrála až při tisku, stejně tak s barvami, které jsem pro tisk volila. Pro ty ovšem bylo dané určité omezení, kvůli čitelnosti, barva tisku tak musela kontrastovat s podkladem.

6 TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA

Jak lze již pozorovat z mých předchozích prací, je pro mě velmi důležité nalézt pro každou novou práci specifickou techniku, která by jak odpovídala tomu, co chci vyjádřit, tak byla nová a neokoukaná pro mě, abych mohla vyzkoušet širší úplně nových možností.

Tato práce je realizována kombinovanou technikou, založenou především na soutisku grafických technik monotypu a litografie. Kdybych měla pozorněji prozkoumat všechny přístupy, kterých jsem využila, jmenovala bych monotyp, litografii, proškrabávanou techniku, neboli negativní kresbu, kresbu pastelkami. Zdá se to zbytečně komplikované, ale jedinečně tato mnohost přístupů mi umožnila soustředit se na zajímavé provedení detailů, kterou bych jinými prostředky nemohla docílit.

6.1 Monotyp

Tento semestr jsem si vyzkošela, jak zajímavého efektu lze docílit monotypem, který obsahuje malbu a zároveň prvek náhody, který s sebou nese každý tisk. Kresby v monotypu jsem docílila proškrabáním nanesené barvy na matrici, před tiskem. Tato negativní kresba je prvek, který se ve větší, či menší míře vyskytuje ve všech obrazech a tím je spojuje.

Monotyp patří k tiskům, které předpokládají jediný originál. Vytváří se přetiskem malby z hladkého povrchu skleněné tabule, plechu, či

kamene na vlhčený papír. Malba může být provedena olejovými barvami, akrylem, nebo libovolným pigmentem s vhodným pojivem.

Pro svou práci jsem si vybrala barvy olejové a jako podklad pro matrici jsem použila skleněnou tabuli. Kdybych měla přibližně popsat technologii tisku, začala bych navlhčením papíru. Papír se vlhčí vysoce viskózní houbou a ukládá odpočinout do igelitu. Pokračujeme přípravou matrice. Malba olejovými barvami ředěnými fermeží, na požadovanou konsistenci na skleněnou desku. Obvykle jsem do malby vnesla kresebný prvek proškrabáním kovovou tyčkou, či suchou jehlou. Pokračovala jsem tiskem, který jsem realizovala knihařskou kostkou. Dále jsem pracovala s dalšími vrstvami monotypu stejným způsobem, dokud jsem nepovažovala obraz za hotový.

Co se týče technologie, trvalo mi poměrně dlouho, než jsem přišla na poměr olejové barvy a správného prostředku, kterým bych barvu ředila, aby se navlhčený papír netrhal, barva předčasně nezaschla, aby tisk byl celkově technologicky kvalitní.

6.2 Litografie

Tisk z kamene je v původní grafice základním a nejrozšířenějším způsobem tisku z plochy. Je to technika velice krásná i prostá zároveň. Má nejbližší k jednoduché kresbě na papíře, zachycuje přitom věrně charakter umělcova rukopisu a mnohosti přístupů, jež lze navzájem dobře kombinovat, nabízí širokou škálu výrazových prostředků.

Princip litografie je poměrně prostý: spočívá v chemických schopnostech litografického kamene, jemnozrnného uhličitanu vápenatého. Litografický kámen přijímá mastnotu kresby, a připravíme-li jeho povrch leptadlem, je schopen si tuto vlastnost podržet. Při tisku pak, je-li udržován vlhký, odpuzuje kámen mastnou tiskovou barvu v místech, kde není kresba, zatímco prokreslená místa ji přijímají.¹

Mé dva velkoformátové litografické tisky dávají prostor využití velké škály možností, které nabízí litografie, vznikly tedy původně v dílně, s větší mírou spontaneity a experimentu s různými prostředky (litografická křída, tuš, proškrabání), a různými typy linií a ploch. Byly tištěny ve stroji.

Některé menší monotypy jsem doplňovala litografií, kterou jsem souběžně kreslila v dílně. Šlo mi o dialog monotypu, a kresby v litografii. Matrice jsem používala jako jakási razítka, dělila na jednotlivé objekty, jež jsem znovu skládala, či množila a skupila. Tisk, který je součástí menších formátů jsem realizovala beze stroje, tiskařskou koticí, přičemž celý proces tisku se tímto stal tvořivým. Otevřela se možnost pro překvapení. Například jsem si mohla až při tisku pohrávat s celkovou kompozicí a doslova skládat obraz ze součástí.

Z dalších technik jsem využila kresbu pastelkami a gumová razítka, jichž jsem využívala hlavně k vytvoření struktur.

¹ KREJČA, Aleš. Techniky grafického umění. Praha: Artia, 1981 203 s. ISBN 37-008-81- 9

7 POPIS DÍLA

Výsledným dílem je soubor šesnácti obrazů, z nichž čtrnáct jsou vytvořené kombinovanou technikou soutisku monotypu, litografie, vytlačované techniky provedené přímo na papíře, kresbou pastelkami. Dva jsou velkoformátové monotypy které jsem realizovala na litografickém kameni a dále upravovala technikami podobnými těm předchozím doma. Další dva jsou velkoformátové litografické tisky. U těchto dvou tisků, ač jsou provedeny jednou barvou, jsem se snažila o barevnost různorodými přístupy, promícháním kresby malby a struktur.

U čtrnácti soutisků byl pro mě podstatný kolorit scény, kdy jsem hledala barvy emotivně co nejvíc odpovídající náladě, často jsem postupovala způsobem utlumení nepatřičné základní emoce spojené s jednou ze tří základních barev. Ale fakticky jde spíš o zpětnou analýzu, protože barvy vždy vybírám intuitivně. Nemohu ovšem vyloučit, že jsem uvažovala právě takto.

Dalším důležitým prvkem jsou pro mě struktury věcí, jelikož haptické počítky mají v paměti ještě větší trvanlivost než ty vizuální. Tyto jsem vyjadřovala tahy štětce, razítka, skupením čar i sbíráním barvy prsty.

Dílo také funguje jako svérázný autoportrét. Noří se do mého původního způsobu vnímání, zkoumá zážitky a myšlenky, které mi přišly podstatné a vytahuje je na papír. Kromě toho, že se zobrazení sebe vyskytuje hojně i fugurativně, jde hlavně o pohled světlíkem do neviditelné zahrady.

8 PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR

Přínos vidím v experimentu kombinace různých technik netradičním způsobem. Následné zhodnocení práce jako autorského počínu bych asi neměla provádět sama, jelikož od ní nemám dostatečný odstup. Jak jsem již psala, jedná se určitým způsobem o autoportrét, syntézu vzpomínek, osobních bajek a osobní vize. Chci tím říct, že v minimálně v tomto čase je to pro mě naprosto osobní výpověď, jejíž kvalitu a přínos budu moct zhodnotit, až později.

9 SILNÉ STRÁNKY

Za silnou stránku považuji autentické výtvarné zpracování tématu, které jsem si vytvořila. Dále bych mezi pozitiva zařadila fakt, že mě práce na tomto souboru neustále překvapovala. Vzniklo něco, co jsem nečekala, a co bych si na začátku práce rozhodně nemohla představit. Vidím v tom určitou hravost a tvůrčí přístup po celou dobu vytváření souboru, který se vyvíjel a nabízel mi nové příležitosti. Práce mě čím dál víc vtahovala a byla pro mě v procesu vyjasňování koncepce a objevování nových technik velmi vzrušující.

10 SLABÉ STRÁNKY

Za slabou stránku bych označila nejspíš tuto obhajobu, alespoň proto, že je pro mě velmi obtížné překládat z jazyka vizuálního do psaného textu. Tyto dva způsoby vyjadřování jsou pro mě naprosto odlišné, a tak při tvorbě jsem naprosto neuvažovala ve slovech, abych docílila větší integrace do obrazu. Z toho plyne, že při psaní textu jsem musela sama pro sebe luštit motivy, abych je mohla adekvátně popsat.

Zmiňovala jsem také prvotní obtíže s tiskem, kdy jsem nemohla nalézt správnou látku na ředění barev a postup, aby byl tisk kvalitní i v domácích podmínkách. Aby se papír při tisku netrhal, a barva se přenášela rovnoměrně.

11 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1.4 Knižní a periodická literatura

KREJČA, Aleš. Techniky grafického umění, Praha: Artia, 1981 203 s. ISBN 37-8008-81-9.

BREHM, Alfred Edmund. Brehmův ilustrovaný život zvířat. Praha: Academia, 1938. ISBN 80-7209-906-3.

BURIAN, Zdeněk. Zasloužilý umělec Zdeněk Burian. Praha: Odeon, 1984. ISBN 80-6008-189-1.

BORN, Adolf. Adolf Born. Praha: Slovart, 1999. ISBN 80-7209-191-3.

ČAPEK, Josef. Umění přírodních národů. Liberec: Dauphin, 1996. ISBN 80-8609-19-5.

BOSCH, Hieronymus. Hieronymus Bosch. Praha: Slovart, 2007. ISBN 978-80-7209-906-1.

MAUGHAM, William Somerset. Poslední půšilink. Praha: Horizont, 1947. ISBN 80-9018-207-1.

1.5 Internetové zdroje

<http://www.ilustratori.net/>

<http://www.michaelswaney.com/>

googlemaps.com

12 RESUMÉ

The theme for closing project was chosen by me as "Collection of drawings sought through my personal fables." It includes collection of drawings created with combined techniques.

The theme of the work titled "Collection of drawings on the topics ..." was chosen by me mainly for unlimited and wide range of possibilities available so as spontaneity given to me. Within free art, I prefer approach open for experiment, spontaneous combination of techniques and concepts. I welcome it when the resulting image can somewhat surprise me.

The concept of work is aimed at grasping the reality, stories containing basic archetypes such as sacrament, beauty, home, danger, desire, understanding, and of course the negatives of these terms which I tried to depict from point of view going back to my childhood, because it is the substantial time for formation of primary mind concepts. There are certain attributes associated with those archetypes which were conceptually combined to the extent that they become symbols to me. Therefore, some images are repetitive (plastic doe, carpets, teddy bear, a dragon's tooth, lampion). The images are reflecting interaction between characters and attributes who are facing different treatment, protection, endanger situations and sacrifice.

For the choice of theme for future set of drawings I focused mainly on summer. Big motivation was received during the trip back to my homeland. Russia fascinates me, it is the country of my childhood, previous generations of our family, but before all, virgin soil for origination of my dreams and images.

On the technical side, the work was carried out by combined technique, based mainly on tracking monotype printmaking technique and lithography. If I had to carefully list all approaches used, I would name the following: monotype, lithography, scratch technique or negative drawing, pencil drawing. It seems unnecessarily complicated, but only the multiplicity of approaches allowed me to focus on interesting detail designs that could not be achieved by other means.

The idea behind the collection is to create a quirky self-portrait. The collection shows my unusual perception, explores the experiences and thoughts which seemed relevant at the time and pulls it down onto the paper. Apart from this, the actions which are profuse and descriptive and taking place in the invisible garden.

13 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1

Litografie

Příloha č. 2

Monotypy

Příloha č. 3

Monotypy v kombinaci s litografií

Příloha č. 4

Detaily prací

Příloha č. 5

Proces tisku velkoformátové litografie

Příloha č. 6

Proces tisku malých kamenů ručně

Příloha č. 7

Ukázky přípravných maleb akrylem

Příloha č. 8

Inspirační zdroj, cesta do Ruska, suvenýry

Příloha č. 1: litografie

Příloha č. 2: monotypy

Příloha č. 3: monotypy v kombinaci s litografií

Příloha č. 4: detaily prací

Příloha č. 5: proces tisku velkoformátové litografie

Příloha č. 6: proces tisku malých kamenů beze stroje

Příloha č. 7 ukázky přípravných maleb akrylem

Příloha č. 8: inspirační zdroj, cesta do Ruska, suvenýry

